

Er is geen keuze tussen schulden of besparen

2013/11

15 | 03 | 2013

 MENSEN

 WELVAART

 BESCHERMING

Marc De Vos

Directeur
Itinera Institute

President Harry Truman smeekte ooit om een eenhandige econoom, omdat hij economische adviseurs beu was die steevast het midden hielden tussen “aan de ene hand” en “aan de andere hand”. Deze dagen hebben we aan eenhandige economen geen gebrek. Er woedt zowaar een kleine oorlog tussen economen over de keuze tussen besparen en schuld maken. Twee duidelijke kampen – de snoeiers en de schuldmakers – die elk hun recept als de weg uit de crisis en naar groei promoten.

Deze intellectuele impasse wordt politiek handig uitgespeeld. Getuige daarvan de Europese vak-

bonden, die de thesis van de schuldmakers hebben overgenomen en daarvoor deze week een Europese betoging hielden. Eenzelfde logica aan de politieke linkerkzijde, terwijl de rechterzijde vooral voor de snoeiers valt.

Voor wie enige afstand bewaart, oogt het dogmatische debat tussen schulden of besparen echter zeer academisch. De schuldmakers hebben evident gelijk dat de broeksriem aanhalen een economie die al in recessie zit, nog dieper naar beneden duwt. Men moet heus niet de verzamelde werken van Keynes lezen om te begrijpen dat overheden budgettair best anticyclisch werken: de teugels wat vieren wanneer de economie het moeilijk heeft en de teugels aanhalen wanneer de economie meezit.

Het probleem is niet de economi-

“*De politieke logica is knal de omgekeerde van de economische: het is precies wanneer de economie slecht gaat en druk zet op de budgettaire ketel dat overheden saneren.*”

sche theorie, maar de politieke praktijk. Welke regering voert een stringent begrotingsbeleid wanneer dat niet moet? Meer inkomsten door meer groei is een politiek recept voor meer uitgaven, niet voor besparingen. De politieke logica is knal de omgekeerde van de economische: het is precies wanneer de economie slecht gaat en druk zet op de budgettaire ketel dat overheden saneren. Er is immers druk nodig om te raken aan uitgaven en aan de daaraan verbonden rechten en verwachtingen. Schulden maken, is politiek gemakkelijk want

hun schulden nog te kunnen afbetalen? Wie pleit voor meer schulden om een schuldencrisis op te lossen, moet dus ook uitleggen waar het geld vandaan moet komen, vermits het niet uit de probleemlanden zelf zal kunnen komen. Het kan er alleen komen door grotere Europese transfers van Noord naar Zuid, of door transfers van de rest van de wereld naar Europa. Interne Europese transfers zijn politiek uit den boze voor Duitsland en andere. Externe transfers zijn zuivere utopie: ze komen hooguit in mondjesmaat en met de nodige voorwaarden à la IMF, of met een verborgen agenda à la China. Ook hier staat de politieke realiteit dus haaks op de economische theorie.

“ *De antagonisten in het begrotingsdebat hebben de kwalijke gewoonte landen op één hoopje te gooien.* ”

het schuift de rekening naar de toekomst. Saneren, is politiek moeilijk want het raakt aan het heden. Overheidsschuld heeft daarom de neiging toe te nemen met de tijd. Dat duurt zolang tot er een grote opkuis gebeurt – veelal via devaluatie en inflatie – of tot de markten beginnen te twijfelen of schulden ooit nog kunnen terug betaald worden.

Dat brengt ons aan het begin van de eurocrisis, die een solvabiliteitscrisis is. Zijn we vergeten dat de kapitaalmarkten het vertrouwen zijn verloren in Griekenland en co om

Tussen droom en daad bevindt zich de werkelijkheid. Maar er is meer aan de hand. De antagonisten in het begrotingsdebat hebben de kwalijke gewoonte landen op één hoopje te gooien. De contestatie van het eurobeleid is geïmporteerd uit de Verenigde Staten, waar de gekende Paul Krugman ten strijde is getrokken tegen de besparingsagenda van de Amerikaanse republikeinen. De argumenten van Krugman worden hier klakkeloos overgenomen en doorgetrokken, terwijl de economische en demografische realiteit van Europa – in het bijzonder van Zuid-Europa – fundamenteel anders is dan in de VS. Amerika blijft een ondernemersland met een gevarieerde economische basis en met gezonde demo-

grafische groei. Vergelijk dat maar met Europa. Frankrijk heeft sinds de jaren 1970 nog nooit een begroting in evenwicht gehad en heeft zowat de zwaarste overheid in heel het Westen. Italië is het Japan van Europa: economisch in stagnatie en demografisch in verval. Spanje heeft een economie die op de zeepbel van banken en vastgoed artificieel groot was geworden.

Amerika kan zich vandaag meer veroorloven omdat het morgen meer zal kunnen betalen, én omdat zijn volwassen monetaire unie

groter zijn dan de voordelen. En hoewel het precieze kantelmoment niet vaststaat, is het zeker dat vele Europese landen – België inclusief – in de groep zit waarin de grote schuldenlast toekomstige welvaart meer ondermijnt dan stimuleert. En dan zwijg ik nog over de perverse sociale effecten. Diegenen die aan schuld verdienen, zijn heus niet de kansarmen. Schuld is een machine voor regressieve herverdeling van de welvaart van de toekomst naar de rijken van nu.

Per saldo komt economische groei uit innovatie en productiviteit. De landen die op langere termijn goed scoren in welvaart en jobcreatie zijn niet de landen met de hoogste schulden, maar wel de landen waarin goede staatshuishouding innovatie en de vertaling van innovatie in groei faciliteert. De realiteit van Europa is dat we gedurende meer dan dertig jaar een tanende groeicapaciteit hebben gemaskeerd met steeds meer schuld. De totale Griekse schuld – overheden, gezinnen en bedrijven – was in 1980 92% van het toenmalige Griekse BBP. In 2010, bij de start van de eurocrisis, stond de schuldteiler op 262% van het veel grotere BBP van 2010. Italië ging in dezelfde periode van 190% naar 310%, Frankrijk van 160% naar 321%, Duitsland van 136% naar 241%, en zo verder. Dergelijke schuldverslaving is niet duurzaam en beleeft zijn stervensuur met de vertrouwenscrisis van de euro. Meer schuld zal het

“ *De landen die op langere termijn goed scoren in welvaart en jobcreatie zijn niet de landen met de hoogste schulden, maar wel de landen waarin goede staatshuishouding innovatie en de vertaling van innovatie in groei faciliteert.* ”

meer schuld aankan dan de onze. Wie vandaag ook in Europa voor meer schulden wil gaan, moet dus ook uitleggen hoe morgen die schulden zullen worden afbetaald. Want de doping op korte termijn komt met een extra kost op lange termijn. Daarenboven zijn schulden niet zonder perverse economische effecten. Wat we uitgeven aan schuldfinanciering, kan niet gaan naar investeringen, naar onderwijs of naar sociaal beleid. Dat erodeert de groeikracht en de sociale mobiliteit in een samenleving. Er komt een moment dat die nadelen

terugvinden van reëel en duurzaam economisch potentieel niet versnellen, maar dreigt het integendeel nog te vertragen. De crisis is de hefboom om de ontsporing van de Europese begrotingscultuur te corrigeren, zodat de jongere generatie geen vergiftigde maar een gezonde erfenis kan verwerven.

crisis – bijna nergens groter dan in België. En als open economie betekent de stimulering van de binnenlandse vraag hier vooral het stimuleren van buitenlandse import. De begrotingsuitdaging van België is fundamenteel en niet conjunctureel. De crisis is hier geen alibi om het budget verder te laten ontsporen.

“We zouden onze intellectuele en politieke energie veel beter besteden aan de vraag waar en hoe er best kan bespaard worden.”

Tot slot een paar woorden over België. Bespaart België zich de crisis in? Het volstaat even het recentste rapport van de Nationale Bank te nemen om vast te stellen dat we vooral meer uitgeven in plaats van te besparen. Itinera berekende dat de Belgische overheidsuitgaven sinds de bankencrisis van 2007 zelfs sneller zijn gestegen dan in vele andere landen van de eurozone. Maar we moeten niet terugvallen tot cijferfetisjisme met punten en komma's om inzicht te verwerven. De 'big picture' telt en spreekt boekdelen. Negentig procent van de Belgische staatsschuld, die thans 100% van ons BBP bedraagt, dateert van vóór de crisis. Niets van de vergrijzingsfactuur werd hier vooraf gefinancierd: via het Zilverfonds wou men de staatsschuld al in 2012 daarvoor terug brengen tot... 60% van het BBP. In het begrotingstekort is het aandeel van het structurele tekort – zijnde het tekort dat *niet* gelieerd is aan de

De welles-nietes over besparen of schulden maken, is één groot tijdsverlies. In de crisisl landen van Zuid-Europa is besparen het symptoom van een hoognodige bijsturing van een ontspoord systeem. Daar moet vooral werk gemaakt worden van een parallel investeringsplan, waar Europese solidariteit voor nodig zal zijn. Wat elders doorgaat voor besparen, is hooguit het beperken van oplopende overheidstekorten binnen de grenzen van de redelijkheid. We zouden onze intellectuele en politieke energie veel beter besteden aan de vraag *waar en hoe* er best kan bespaard worden. De weg van de minste politieke weerstand is het in België zeer gekende traject van eenmalige maatregelen en lineaire bezuinigingen. We moeten daarentegen gaan voor hervormingen die budgetwinst genereren via effectiviteit en efficiëntie. Kortom: besparen moet voortvloeien uit structurele hervormingen die ons economisch bestel en sociaal systeem

beter en duurzamer uit de crisis loodsen. Dat zou de inzet moeten zijn van het debat. Al de rest is een bijzaak die dreigt de hoofdzaak te hypothekeren.

Marc De Vos

Directeur van de denktank Itinera en hoofddocent UGent.

Twitter @devosmarc

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming.